

Spolni odgoj između represije i anarhije

Tribina u Katehetskom salezijanskom centru 8. 4. '91. prigodom promocije knjige: Pavao Brajša: **Spolnost, dijete, škola**, "Školske novine", Zagreb, 1991. Uvodničari: dr. Nedjeljko Kujundžić i dr. Pavao Brajša

Knjiga je podijeljena na ova poglavlja: I. **Interpersonalizacija seksa** (str. 9, gdje su naglašene ove teme: Susret ličnosti a ne samo spolnih organa, Seks u cjelini "međusobnih" odnosa, Kružna uvjetovanost seksa, Seks kao odnos, Seks kao oblik komuniciranja, Međusobno prilagođavanje i seks, Psihodinamika seksa, Zloupotrebe, Poremećaji, Neke perspektive). II. **Seks i ličnost djeteta** (str. 57, s ovim naslovima: Dijete i roditeljska seksualnost, Planiranje obitelji i seksualni razvoj djeteta, Razlike među spolovima i dijete, "Seksualne igre" u djetinjstvu, Zloupotreba dječje seksualnosti, Nagonско i interpersonalno u adolescentnom seksu, Prvi spolni odnos, Homoseksualne tendencije i adolescencija, Seksualno samozadovoljavanje i adolescencija, AIDS, seks i mladi). III. **Kako u školi razgovarati o seksu** (str. 97: Razgovarati o seksu nije jednostavno niti lako, Izgovoreno i Neizgovoreno u porukama seksualnog sadržaja, Razumljivost i nerazumljivost poruka o seksu, Stav prema seksu i odnos prema učenicima, Ja-poruke o seksu, Nesvjesno u nastavniku i njegova komunikacija o seksu, Komunikacijski feed-back i slušanje, Međusobno slušanje, Metakomunikacija, Stilovi komuniciranja) i IV. **Metakomunikacijski podsjetnik za nastavnike** (str. 145, donosi niz praktičnih napomena za ispravnu nastavnu komunikaciju o spolnosti).

Knjiga donosi obilje primjera iz autorove odgojno-terapeutske prakse, zatim nekoliko grafičkih prikaza, te najvažniju (uglavnom stranu) bibliografiju.

U kratkom uvodnom izlaganju dr N. Kujundžić izražava mišljenje da je ovom knjigom uspješno riješen znanstveno-metodički spor između "represije" i "anarhije", ali ne pomirivanjem već dokidanjem navedenih su-

protnosti. Naime, sintetskim pristupom i filozofskom koncepcijom koja spolnost promatra kao dimenziju osobnosti, nestaje i potrebe da se dozira količina spolnosti po kojoj bi se ona kvalificirala "anarhijska" ili "represivna". Spolnost i ljubav koja iz nje proizlazi shvaća se ovdje kao sistem informacija, totalna komunikacija (mehanička, kemijska, psihička, estetska, interpersonalna, društvena, emancipacijska). Spolnost i spolne aktivnosti su u službi čovjeka a nije čovjek u službi spolnosti, što bi bilo izvrtanje i degradacija (kako se to znalo potkrasti nekim "dubinskim" teorijama).

U svom uvodnom izlaganju P. Brajša se najprije osvrnuo na povijest nastanka ove knjige tvrdeći da ovo nije "gotov projekt". Zatim je iznio osnovne crte ljudskog procesa seksualnosti od rođenja do smrti zalažući se pri tom za komunikacijski i interpersonalni pristup. "Ovaj pristup se razlikuje od freudovskog po tome što je Freud seksualnost i svu psihologiju biologizirao, a ja - veli Brajša - želim pokazati da je osnova psihološka a događanje biološko. Razlikuje se i od Košičekova pristupa, u kojem se očituje - veli dalje Brajša - eskalacija biološke dimenzije, a ja želim naglasiti interpersonalnu." Razvijajući dosljedno svoju interpersonalno-komunikacijsku koncepciju i potkrepljujući je evolucijskom teorijom (J. D. Eccles) Brajša će na kraju ustvrditi: "U početku ne bijaše ni rad, ni seks nego riječ. I rad i seks su proizvod riječi. Zato nije bit seksa izmjena energije i materije, nego izmjena informacija. Zato je moguće i u celibatu živjeti spolnost, makar se odbija biološka, sačuva se interpersonalna dimenzija", dok je pak i u samom braku "šutljivi seks opasan".

U diskusiji su istaknuti neki problemi i njihova moguća rješenja: Osveženje je riječ o komunikaciji, verbalnoj i neverbalnoj - ističe M. Matijević. Samo čovjekovo postojanje je komunikacija. I zapravo nemoguće je ne komunicirati (P. Watzlawick, A. S. Makarenko). A može li se - pita M. Matijević - neverbalna komunikacija naučiti?

Brajša odgovara da već godinama radi s videom i do sada je preko 160 pedagoga-nastavnika prošlo tečaj video feed-backa, što smatra posebno korisnim za njihov obrazovanje. Bit problema nije u učenju (neverbalnog) komuniciranja, nego u prepoznavanju svog vlastitog načina komuniciranja. Komunikacija se uči komuniciranjem, mi samo dajemo ključeve za učenje, a ne znamo probleme i njihov kontekst da bismo odmah mogli dati gotov odgovor.

V. Katunarić naglašava da postoje različita stajališta: stajalište terapeuta (Brajša) i stajalište odgajatelja (nas ovdje 30-ak prisutnih). Terapeut se bavi liječenjem, odgojitelj preventivom. Kako uspostaviti komunikaciju budući da je odgoj više socijalna nego interpersonalna kategorija. Ovo je integralno ljudski, ne samo kognitivni problem. Potrebna je stoga evaluacija pedagoške prakse, da bi se mogao riješiti centralni problem - problem mijenjanja (odgojne) sredine. Brajša priznaje razliku stajališta i sistema terapijskog i edukacijskog i tvrdi da nije moguće izravno prenositi njihove vlastite zakone s jednog područja na drugo, ali je moguće otkrivati veze i koristiti ih u odgoju i obrazovanju. F. Jelavić ističe da je kod Rogersa i psihoterapija učenje. M. Silov vidi vrijednost u izbjegavanju krajnosti biologizma i moralizma, a zalaže se za sintetsko biologijsko-psihologijsko-sociologi-

jsko promatranje, koje onda nudi i određene metodičke aspekte u posredovanju sadržaja spolnosti. Drži da je društveni aspekt slabost ove knjige, kao i nedosljedna terminologija. *N. Kujundžić* se zalaže za tezu da je i komunikacija učenje, a učimo komunicirajući. *M. Polić* na primjeru terminologije (što Brajša "automatski" priznaje) pokazuje da u knjizi postoje i dublji problemi sadržajnog i znanstvenog tipa. Na kraju *I. Marjanović* ističe kao pozitivne elemente: interpersonalni, komunikacijski, humanistički, praktično-didaktički pristup, a misli da evolucionistički zasad ostaje na razini teorije, dok je u odgojnoj praksi neprimjenjiv i nepotreban. Zgodna je i uočena razlika u razvoju ljudske spolnosti: eros (ja-spolnost), filia (ti-spolnost), agape (mi-spolnost). To su razvojne faze spolnosti od njenog primarnog pojavljivanja u čovjeku preko njenog manifestiranja u odnosu s drugim do njenog stavljanja u funkciju zajedništva. To je zapravo razvojni put interpersonaliziranja, humaniziranja, podruštvljenja ljudske spolnosti (str. 90).

Ova tribina je svakako bila korisna, prije svega za odgojitelje, a poželjno bi bilo da i knjiga dođe u ruke svim odgojiteljima i roditeljima, posebno onima koji imaju poteškoća u odgoju.

IVAN MARJANOVIĆ
